

ФОНД КОНРАДА АДЕНАУЕРА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

ЄС у кишені

Довідник із європейської
інтеграції України

Konrad
Adenauer
Stiftung

© Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, 2009

Фонд Конрада Аденауера
01021 Київ
вул. Шовковична, 10 кв. 4
www.kas.de/Ukraine
office@adenauer.kiev.ua

Зміст

1.	Передмова	3
2.	Терміни	5
3.	Документи Україна-ЄС	20
4.	Європейський Союз	27
5.	Політична система ЄС після Ніцци	34
6.	Зміни політичної системи ЄС після Лісабонської угоди	42
7.	Ключові постаті Європейського Союзу	44
8.	Статистичні дані	47
9.	Інтернет-ресурси щодо відносин Україна-ЄС	73

Передмова

Відносини між Україною та Європейським Союзом мають доволі динамічний характер. Офіційно вони розпочалися 1992 року, коли було проведено першу зустріч на найвищому рівні й підписано перші спільні документи. Відтоді вони почали невпинно розвиватися, з плином часу партнери стали безпосередніми сусідами й отримали додатковий імпульс для розширення та поглиблення співпраці.

Наразі як Україна, так і ЄС висловлюють зацікавлення у встановленні більш тісних відносин, які би виходили за межі співпраці й сягали поступової економічної інтеграції та поглиблення політичного співробітництва. Для України це означає проведення чергових зустрічей, появу нових ініціатив, підписання нових угод, заяв, резолюцій тощо. Перед великою кількістю документів і постатей можуть розгубитися навіть досвідчені особи. Тим, хто не спеціалізується на темах ЄС, заблукати в нетрях інформації, і поготів, нескладно.

Європейський Союз є унікальним міжнародним утворенням, що поєднує ознаки як держави, так і міжнародної організації. Одна з багатьох його особливостей – взаємовигідне співіснування під одним дахом майже трьох десятків суверенних держав. Це утворення має нетривалу (лише півсторічну), однак надзвичайно динамічну історію. Кількість країн-членів ЄС від часу заснування й донині поступово збільшувалася, змінюючи як образ, так і сутність Євросоюзу. Природно, що за таких умов чітко розуміти структуру ЄС та логіку процесів, які відбуваються в ньому, звичайним громадянам не легко.

Відтак, на перший план виступають фахівці ЗМІ, адже саме вони покликані надавати громадянам надійні орієнтири в щоденних потоках інформації. Аби журналіст міг професійно висвітлювати ті чи інші події, пов'язані з ЄС, він повинен добре орієнтуватися в цій сфері, й мати надійні джерела інформації.

Даний збірник створений як путівник по ЄС для журналістів. Він пропонує короткий словник термінів, знайомить із ключовими особами ЄС, розкри-

ває основні віхи історії, роз'яснює політичну структуру Євросоюзу, розповідає про історію відносин з Україною, пропонує список інформаційних ресурсів, які містять вірогідну інформацію про ЄС.

Таким чином, очікуючи погвавлення відносин між ЄС та Україною, варто вже зараз готуватися до цього. Сподіваємося, що цей збірник стане вам у нагоді.

Ніко Ланге
Керівник Представництва
Фонду Конрада Аденауера в Україні

Проф. Валерій Іванов
Президент Академії Української Преси

Київ, 2009 р.

Терміни

Acquis Communautaire

Acquis communautaire – це правова основа ЄС. Крім прав, вона охоплює обов'язки, що є невід'ємними для кожної країни-члена ЄС. Acquis communautaire складається з усіх чинних договорів і правових актів Спільноти й постійно розширюється. При вступі країни до ЄС вона має приєднатися до acquis communautaire, тобто імплементувати його до свого національного права. Це є основою вступу до ЄС.

Якщо Україна отримає статус кандидата, вона буде зобов'язана перейняти acquis communautaire для того, щоб повноцінно вступити до Євросоюзу.

Амстердамський договір – Treaty of Amsterdam

Цей договір був підписаний 2 жовтня 1997 року в Амстердамі. Метою заходу було, передусім, забезпечення дієвості ЄС під час запланованого розширення на Схід і його відповідності глобальним викликам. Важливими аспектами Договору є, зокрема, захист основних прав усіх громадян ЄС, реформа Спільної зовнішньої та безпекової політики, подальше зміцнення Європейського парламенту, а також імплементція Шенгенської угоди.

Асоціація, угода про асоціацію – Association, association agreement

Асоціація має поглибити економічне співробітництво та сприяти розвитку демократичних і правових структур в асоційованих державах. Хоча асоціація й виходить за межі суто торговельних відносин, вона не передбачає автоматичного членства в ЄС.

Угода про асоціацію є правовою основою, яка часто містить приписи щодо політичного діалогу й тісного співробітництва в таких галузях, як культура, наука й освіта; вони можуть мати найрізноманітніші напрямки (зокрема, вступ до ЄС).

Під час зустрічі на найвищому рівні у вересні 2008 р. Україна та ЄС ухвалили рішення щодо початку переговорів стосовно Угоди про асоціацію. Ключовою складовою угоди, що має поетапно наближу-

вати Україну до ЄС в економічному й політичному плані шляхом приєднання до європейського законодавства, стане Зона поглибленої вільної торгівлі.

Генеральна дирекція зовнішніх відносин і Європейської політики сусідства – Directorate-General for External Relations (RELEX)

Зовнішні відносини Євросоюзу охоплюють усі аспекти закордонних контактів ЄС. Відповідає за це Генеральна дирекція RELEX, метою якої є проведення ефективної та дієвої зовнішньої політики ЄС.

RELEX опікується як двосторонніми зв'язками ЄС із третіми країнами в Європі та всьому світі, так і Європейською політикою сусідства, куди входять і відносини Євросоюзу з Україною.

Договір про Європейський Союз – Treaty on European Union

Підписаний 7 лютого 1992 року в Маастрихті Договір про Європейський Союз став важливим кроком у процесі європейської інтеграції. Особливістю Маастрихтського договору є те, що економічна інтеграція відійшла в ньому на другий план, тоді як на перший вийшла політична. Були визначені такі цілі: посилення демократичної легітимності й ефективності органів Європейського Співтовариства, створення Економічного та валютного союзу, розвиток соціальних складових співтовариства та СЗБП.

Договір про Європейську спільноту з вугілля та сталі – Treaty establishing the European Coal and Steel Community

Підписаний Бельгією, Італією, Люксембургом, Нідерландами, Німеччиною та Францією Договір про Європейську спільноту з вугілля та сталі набув чинності 23 липня 1952 року. Відтоді вугільним і сталеливарним виробництвом країн-членів управляє та здійснює контроль наднаціональне відомство. Тому формально Договір про ЄСВС є початком європейського єднання. У 2002 році, через 50 років після підписання, Договір втратив свою чинність, тому зараз такі галузі, як вугілля та сталь, підпорядковуються Праву ЄС.

Договір про Конституцію Європейського Союзу, Європейська Консти- туція — Treaty establishing a constitution for Europe, European constitution

29 жовтня 2004 року був підписаний Договір про Конституцію Європи. Метою цього кроку було підвищення дієвості та прозорості ЄС. Для цього передбачено надання Євросоюзу додаткових компетенцій і подальше проведення інституційної реформи. Договір складається з чотирьох частин, у яких ідеться про основні принципи ЄС, органи й інституції, процес ухвалення рішень і про політику ЄС. Утім, Договір не набув чинності, оскільки не був ратифікований усіма країнами. Його заступила Лісабонська угода.

Домовленість про спрощення візового режиму — Agreement on the facilitation of the issuance of visas

1 січня 2008 року набув чинності спрощений візовий режим. Відтоді була спрощена процедура отримання віз на в'їзд до всіх країн ЄС (крім Великобританії, Ірландії та Данії) для українських громадян, що особливо стосується формальностей. З огляду на розвиток майбутніх відносин спрощення візового режиму є важливим кроком для наближення як громадянських суспільств, так й економік партнерів.

Економічний і валютний союз (ЕВС) — Economic and Monetary Union (EMU)

Економічний і валютний союз є складовою процесу економічної інтеграції ЄС. Його метою було створення внутрішнього ринку з єдиною валютою та валютною політикою. Економічний і валютний союз було створено за три етапи, при цьому великим кроком у досягненні цієї мети був третій етап, а саме, введення у 2002 році в готівковий обіг євро як єдиної валюти.

Тоді як багато країн Центральної та Східної Європи наближаються до Економічного та валютного союзу, Україна є винятком, оскільки орієнтується у своєму обмінному курсі на американський долар.

Єдиний європейський акт (ЄЄА) – Single European Act

Єдиний європейський акт, який набув чинності 1 липня 1987 року, представляв першу всеосяжну реформу Європейського співтовариства. В ЄЄА кінець 1992 року було визначено часом остаточного створення внутрішнього європейського ринку. Він упровадив процедуру ухвалення деяких рішень Радою міністрів більшістю, а Європейське співтовариство отримало нові компетенції в таких сферах, як екологія, дослідження, соціальна та зовнішня політика.

Євро – Euro €

Євро (1 € = 100 центів) є єдиною валютою ЄС з 2002 року. Він був уведений в рамках третього етапу створення Економічного та валютного союзу на початку 1999 року й використовувався спочатку для безготівкових розрахунків, а з 1 січня 2002 року з випуском готівки – для всіх платежів.

В Україні євро разом із американським доларом є найважливішою валютою обмінного курсу й набуває дедалі більшого значення в сфері прямих іноземних інвестицій.

Єврозона – Euro zone

Єврозоною називають країни, які (наразі 16) ввели євро як спільну валюту. Це Австрія, Бельгія, Греція, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Словаччина, Словенія, Фінляндія, Франція.

Європейська Комісія – European Commission

Європейська Комісія є наднаціональним органом, тобто інституцією, що не залежить від окремих держав і представляє виключно європейські інтереси. Крім того, вона є виконавчою владою ЄС. Завдання Комісії, офіс якої розташований у Брюсселі, охоплюють чотири напрямки: розробка та пропозиція законодавчих актів, розпорядження бюджетом, нагляд за дотриманням угод і представлення ЄС на міжнародному рівні.

Із 1993 року в Україні працює Представництво Європейської Комісії. До завдань дипломатичного

представництва, крім підтримки демократичних й економічних реформ у країні, належить нагляд за реалізацією Угоди про партнерство і співробітництво і Плану дій Україна – ЄС.

Європейська політика безпеки та оборони (ЄПБО) — European Security and Defence Policy (ESDP)

Європейська політика безпеки та оборони є складовою СЗБП і повинна гарантувати безпеку та визначати спільну оборонну політику. Її основною метою є з одного боку проведення операцій із урегулювання міжнародних криз, з іншого створення необхідних для цього структур, а також забезпечення відповідних цивільних і військових можливостей.

Україна вже долучалася до ЄПБО. Вона брала участь у поліцейських місіях ЄС у Боснії та Герцеговині й у Македонії.

Європейська політика сусідства (ЄПС) — European Neighbourhood Policy (ENP)

Європейська політика сусідства є програмою ЄС, представленою Європейською Комісією 12 травня 2004 року як стратегічний документ. У ньому країнам-сусідам Південного Середземномор'я, Південного Кавказу та Східної Європи запропоновано рамки економічного й політичного співробітництва з метою налагодження більш тісного партнерства з цими країнами. Співпраця базується на Планах дій з відповідними державами, інструментом їх імплементації є Інструмент Європейської політики сусідства.

Європейська політика сусідства визначає рамки співробітництва між ЄС і Україною.

Європейська Рада — European Council

У рамках Європейської Ради – не плутати з Радою Європи та Радою Європейського Союзу – регулярно збираються глави держав й урядів усіх країн-членів ЄС і Президент Європейської Комісії. Європейська Рада є найвищим політичним органом ЄС із ухвалення рішень. Під час зустрічей визначаються загальні політичні напрямки для ЄС та його стратегічні цілі. Європейська Рада має визначати необхідні імпульси,

як-от умови вступу (Копенгагенські критерії) та прийняття нових членів до Співтовариства.

Таким чином, вона може відіграти визначальну роль у європейському майбутньому України.

Європейська спільнота з вугілля та сталі (ЄСВС) – European Coal and Steel Community (ECSC)

Першою з європейських спільнот у 1952 році була створена Європейська спільнота з вугілля та сталі. Таким чином країни-засновники реалізували пропозицію Роберта Шумана (План Шумана) й передали питання виробництва сталі в Німеччині та Франції під керівництво одного наднаціонального відомства. Об'єднання, наразі відоме як Європейська спільнота з вугілля та сталі, стало першою наднаціональною організацією і може розглядатися як модель для ЄС, який створений пізніше.

Європейський внутрішній ринок – European internal market

Європейський внутрішній ринок створений у 1993 році згідно з Маастрихтською угодою. Він являє собою спільний економічний простір, у якому відбувається вільний рух товарів, послуг, осіб і капіталу.

Україна також могла би, навіть не будучи членом ЄС, бути представленою на Європейському внутрішньому ринку й користуватися вигодами економічної інтеграції, як, наприклад, Норвегія, яка вступила до Європейського економічного простору й відтоді є учасником спільного внутрішнього ринку.

Європейський економічний простір (ЄЕП) – European Economic Area (EEA)

Європейський економічний простір складається з ЄС і всіх країн-членів Європейської зони вільної торгівлі за винятком Швейцарії. 1 січня 1994 року набула чинності Угода про ЄЕП. У ній зазначено що Ісландія, Ліхтенштейн і Норвегія, не будучи членами ЄС, можуть користуватися можливостями Європейського внутрішнього ринку, хоча й не мають усіх привілеїв і відповідальностей країни-члена ЄС.

Європейський інструмент із демократії та прав людини — European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR)

Європейський інструмент з демократії та прав людини є програмою ЄС, покликаною захищати права людини й розвивати демократію в усьому світі. Програма опікується підтримкою проектів, метою яких є, зокрема, посилення ролі громадянського суспільства, сприяння розвитку політичного плюралізму й участі громадян у процесах демократизації. Реалізація Європейського інструменту з демократії та прав людини передбачає, крім дипломатичних ініціатив, технічну й фінансову допомогу на кшталт Інструменту Європейської політики сусідства ІЄПС.

Окрім Африки, Латинської Америки й Азії, Європейський інструмент з демократії та прав людини стосується безпосередніх сусідів ЄС, зокрема - України.

Європейський Парламент — European Parliament (EP)

Європейський Парламент є представництвом народів Європи. Він є єдиним органом ЄС, який із 1979 року обирається прямим голосуванням громадян. Європейський Парламент розташований у Страсбурзі, де відбуваються пленарні засідання, а також у Брюсселі та Люксембурзі. Разом із Радою Європейського Союзу Європейський Парламент являє собою законодавчу владу ЄС. Окрім спільного ухвалення законодавчих рішень, до основних завдань Європейського Парламенту належить контроль за іншими органами ЄС й ухвалення бюджету.

Європейський Союз (ЄС) — European Union (EU)

Європейський Союз об'єднує 27 європейських країн. Створений спершу як Європейська економічна спільнота, ЄЕС була перетворена Маастрихтською угодою на політичний союз. Окрім економічної інтеграції, було домовлено про СЗБП і про співробітництво в поліцейській і юридичній галузях. Ці три напрямки відображені в моделі трьох підвалів ЄС.

Вступ до ЄС, так само як і вступ до НАТО, є задекларованою метою України в галузі зовнішньої політики. Сьогодні відносини Україна – ЄС у рамках Європейської політики сусідства базуються на УПС, що має бути замінений Угодою про асоціацію.

Чи буде ця мета – вступ до ЄС – досягнута, наразі сказати важко.

Європейський суд із прав людини – European Court of Human Rights (ECtHR)

Європейський суд із прав людини, центральний офіс якого розташований у Страсбурзі, був створений для реалізації Європейської конвенції з прав людини Ради Європи. Його завданням є перевірка актів законодавства, судочинства й управління щодо порушень Конвенції в усіх країнах, які її підписали.

2007 року в Суді перебувало на розгляді майже 7000 позовів на Україну, більше було подано лише на Росію, Румунію й Туреччину.

Європейські спільноти – European Communities (EC)

Зі створенням Європейської спільноти з вугілля та сталі, Європейської спільноти з атомної енергії (Євратом) і Європейської економічної спільноти (ЄЕС) у 50-х роках ХХ сторіччя виникли Європейські спільноти. Ці три спільноти створили основу сьогоденішнього ЄС.

Інструмент Європейської політики сусідства (ІЄПС) – European Neighbourhood Policy Instrument (ENPI)

Інструмент Європейської політики сусідства за допомогою відповідних програм сприяння підтримує реалізацію ЄПС. Він має слугувати реалізації Планів дій ЄПС і підтримувати сусідні держави. 1 січня 2007 року він заступив програми ТАСІС (для східноєвропейських країн) і МЕДА (для країн Середземномор'я). Особливість ІЄПС полягає в тому, що цей інструмент також підтримує транснаціональні й регіональні, транскордонні й тематичні проекти.

Україна належить до країн-бенефіціантів ІЄПС і має отримати 494 млн. євро в період з 2007-го до 2010 року.

Копенгагенські критерії — Copenhagen criteria

У червні 1993 року глави держав й урядів ЄС визначили в Копенгагені три критерії, які мають виконати всі країни-кандидати, перш ніж вступити до Євросоюзу. Згідно з ними, країна повинна мати, по-перше, демократичний правовий порядок і стабільні інституції, по-друге, в країні має існувати працююча ринкова економіка, і, зрештою, вона має імплементувати *Acquis Communautaire*. Крім цього, існує четвертий критерій: здатність самого Євросоюзу до розширення, тобто навіть якщо країна-кандидат виконала всі критерії, її вступ залежить від того, коли й наскільки ЄС буде готовий прийняти нового члена.

Такий сценарій може відбутися й з Україною. Навіть якщо країна виконає всі Копенгагенські критерії, її вступ відбудеться не автоматично, а залежатиме від можливостей ЄС до подальшого розширення.

Лісабонська угода — Treaty of Lisbon

Остання угода ЄС є документом, що впливає з Конституційного договору. Вона була підписана 13 грудня 2007 у Лісабоні. Її ратифікація має відбутися ще в деяких країнах. Цілями Угоди є: подальша демократизація ЄС, відкритість і прозорість, ефективніше облаштування ЄС для подолання актуальних глобальних викликів, таких як зміна клімату, безпека та сталий розвиток.

Ніццький договір — Treaty of Nice

26 лютого 2001 року в Ніцці був підписаний іще один договір. Його спричинили підготовка ЄС до запланованого розширення на Схід і продовження необхідних інституційних реформ. У результаті йдеться менше про докорінні зміни й більше – про адаптацію інституційних структур. Наразі Ніццький договір є основою політичної системи ЄС.

План Шумана — Schuman Declaration

9 травня 1950 року міністр закордонних справ Франції Роберт Шуман запропонував об'єднати під єдиним керуванням вугільні та сталеплавильні ре-

сурси Німеччини й Франції, передавши їх під керівництво наднаціонального відомства. Ця спільнота мала бути відкритою і для інших країн і стати фундаментом для створення європейської федерації. Завдяки цій пропозиції 1952 року було створено ЄСВС, тому вона стала першим визначальним кроком у європейській інтеграції.

У зв'язку з цим 9 травня – так званий День Європи – вважається днем народження ЄС. Уже декілька років урочистості з цього приводу відбуваються і в Україні.

Політика розширення — Policy of Enlargement

Політика розширення ЄС продовжує традиції Плану Шумана, метою якого є створення єдиної Європи миру, безпеки й добробуту. Кожна європейська країна може подати заявку на вступ до ЄС. Рада має ухвалити рішення про надання відповідній країні статусу кандидата. Отримавши його, країна має виконати Копенгагенські критерії, перш ніж вона дійсно вступить до ЄС.

Європейська інтеграція розпочалася в п'ятдесяті роки ХХ сторіччя із заснуванням ЄСВС. Спочатку Європейська спільнота складалася з шести держав, сьогодні до неї входять 27 країн:

1950	Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Франція
1973	Великобританія, Данія, Ірландія
1981	Греція
1986	Іспанія, Португалія
1995	Австрія, Фінляндія, Швеція
2004	Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чеська Республіка
2007	Болгарія, Румунія
20??	Україна

Принцип субсидіарності — Subsidiarity

Одним з основних принципів ЄС є принцип субсидіарності. Він регулює розподіл компетенцій між ЄС, з одного боку, та країнами-членами, з іншого, при цьому неприпустимим є надмірний європейський централізм. Згідно з цим принципом, ЄС може втручатися у справи лише в тому разі, якщо заходи на

рівні ЄС є більш дієвими, ніж заходи на національному, регіональному чи комунальному рівні.

Рада Європейського Союзу (Рада міністрів) – Council of European Union (Councils of Ministers)

Рада Європейського Союзу, засідання якої відбуваються в Брюсселі та Люксембурзі, є найважливішим органом ЄС, що ухвалює рішення. Назва «Рада міністрів» пов'язана з тим, що на ній збираються міністри окремих країн-членів. Наразі існує дев'ять різних конфігурацій Ради, оскільки, залежно від галузі, в засіданні беруть участь різні міністри. До завдань Ради належать законодавчі питання: разом із Європарламентом ухвалення рішень щодо економічної та соціальної політики й СЗБП.

Право вето окремих держав під час голосування, де необхідна одностайність, було значно обмежене з плином часу. Втім, по деяких питаннях, наприклад, стосовно зовнішньої політики, воно існує й сьогодні. Тому вступ України до ЄС може не відбутися, навіть якщо одна країна, наприклад, Мальта, накладе на це рішення своє вето.

Рада Європи – Council of Europe

Рада Європи не є органом ЄС. Це міждержавна організація, до завдань якої належить, зокрема, захист прав людини, сприяння культурному розмаїттю Європи й боротьба з соціальними проблемами, наприклад, ксенофобією. Так, Європейська конвенція з прав людини розроблена саме Радою Європи. Створена в 1949 році, Рада Європи сьогодні налічує 47 країн-членів. Із 1995 року до них належить й Україна.

Римські договори – Treaties of Rome

Римськими договорами називають Договір про створення Європейської спільноти з атомної енергії (Євратом) і Договір про створення Європейської економічної спільноти (ЄЕС). Обидва документи підписані 24 березня 1957 року в Римі. Договір про ЄЕС був важливим кроком у напрямку створення Європейського Союзу, оскільки, крім домовленостей щодо поліпшення та спрощення торгівлі між

країнами-членами, держави домовилися про взаємне наближення в політичному плані. Крім того, був створений митний союз, в межах якого скасовано мито між країнами-членами.

Спільна зовнішня та безпекова політика (СЗБП) — Common Foreign and Security Policy (CFSP)

Спільні дії в галузі зовнішньої та безпекової політики мають гарантувати швидке реагування країн ЄС на міжнародні кризи, єдині підходи до зовнішньої політики й, відповідно, дієвішу реалізацію міжнародних інтересів. У рамках СЗБП ЄС підтримує міжнародну безпеку, демократію, принципи правової держави й повагу до прав людини.

Україна співпрацює з ЄС у рамках політики сусідства як складової СЗБП ЄС. З часу укладення УПС у 1994 році ці відносини постійно розвивалися, і сьогодні Україна є учасником різних програм, наприклад, Європейської програми сусідства або Чорноморської синергії.

Спільний План дій — Joint action plan

План дій є політичним документом, що фіксує програму реформ ЄС. На основі звітів Європейської Комісії розробляється План дій, який враховує специфіку окремих країн і визначає критерії політичних й економічних реформ у цих державах, метою яких є поступове й селективне наближення країн до стандартів Євросоюзу.

План дій щодо України від 2005 року, розроблений у рамках Європейської політики сусідства, разом із Угодою про партнерство та співробітництво створює правові рамки відносин між Україною та ЄС.

Стратегічний документ по Україні на 2007-2013 рр. — Country Strategy Paper 2007-2013

Стратегічний документ щодо країн підтримує планування співробітництва ЄС із третіми країнами на певний період часу. По-перше, він надає уявлення про розвиток відповідної країни-партнера. По-друге, представляє специфічні стратегічні цілі й технічну підтримку ЄС у відповідній країні.

Актуальний – другий – Стратегічний документ ЄС щодо України стосується періоду з 2007-го до 2013

року. В цей час технічна допомога ЄС буде спрямована, передусім, на підтримку демократичних й економічних реформ і на щільніше наближення України до ЄС.

Суд Європейських Спільнот (Суд ЄС) — European Court of Justice (ECJ)

Суд Європейських спільнот здійснює нагляд за дотриманням права. Верховний орган правосуддя ЄС був заснований 1952 року під час укладення Угоди про ЄСВС. Суд ЄС, центральний офіс якого розміщений у Люксембурзі, складається з суддів – по одному від країни-члена – та восьми генеральних адвокатів. Він забезпечує однакове трактування та застосування права ЄС у всіх країнах-членах таким чином, щоб право було однаковим для всіх. Для покращення правового захисту громадян й опрацювання зростаючої кількості позовів у 1988 році створено Суд першої інстанції.

Східне партнерство — Eastern Partnership

Концепція Східного партнерства сформульована як шведсько-польська ініціатива в травні 2008 року і має бути розроблена детальніше до травня 2009 року. Її мета полягає у створенні можливостей для поглибленого двостороннього й багатостороннього співробітництва ЄС з шістьма країнами Європейської політики сусідства, розташованими в Східній Європі. Співпраця має стосуватися різних галузей, як-от: політики й безпеки, захисту довкілля чи наукового обміну.

Однією з шести країн, які мають отримати вигоди від Східного партнерства, є Україна. Отже, ця концепція, що впливає з Європейської політики сусідства, є ще одним шляхом для наближення України до ЄС.

Технічна та фінансова підтримка — Technical and financial assistance

Технічна та фінансова підтримка з боку країн ЄС спрямована на наближення третіх країн до Євросоюзу шляхом сприяння економічним і технічним реформам. Існує велика кількість різних – передусім, регіональних – програм, які прислужилися Україні та ще підуть їй на користь.

До 2007 року підтримка України з боку країн ЄС відбувалася в рамках програм Європейської ініціативи з розвитку демократії та прав людини ЄІДПЛ і ТАСІС. Їхньою метою була підтримка країн-партнерів зі Східної Європи та Центральної Азії при переході до ринкової економіки, зміцнення демократії та принципів правової держави. В 2007 році програми заступив Європейський інструмент суспільства й партнерства ЄІСП.

Трійка ЄС – EU-Troika

За реалізацію заходів і представлення СЗБП на міжнародному рівні відповідає Президент Ради міністрів. Підтримку йому надають Європейська Комісія та Верховний представник з питань СЗБП. Останній має надавати зовнішній політиці ЄС «європейський» вигляд і дбати про послідовність. Однією з відносно важливих інституційних змін Лісабонської угоди є введення посади Верховного представника зовнішньої та безпекової політики. В перспективі він відповідатиме за СЗБП, через що має зрости взаємний зв'язок зовнішньополітичних заходів.

Трійка ЄС є найважливішим гравцем у рамках відносин ЄС-Україна.

Угода про партнерство та співробітництво (УПС) – Agreement on Partnership and Co-operation

Наприкінці 90-х років ХХ сторіччя ЄС уклав із дев'ятьма державами – наступницями Радянського Союзу Угоди про партнерство та співробітництво. Метою цього партнерства є створення рамок для політичного діалогу, підтримка цих країн у становленні стабільних демократичних структур і розвитку економіки, супроводження переходу до ринкової економіки та сприяння торгівлі й інвестиціям. Крім того, має бути створена основа для співробітництва в різних галузях, таких як законодавство, фінанси, соціальна політика та наука.

Підписана в 1994 році УПС стала першим договором між ЄС і Україною, вона мала наблизити Україну до Євросоюзу. Угода, що спершу набула чинності до весни 2008 року, залишатиметься чинною, поки її не заступить Угода про асоціацію.

Угода про поглиблену вільну торгівлю (ЗВТ+) — Deep and comprehensive free trade agreement (FTA+)

Як і у випадку з простою зоною вільної торгівлі ключовою складовою Угоди про поглиблену вільну торгівлю має стати скасування торговельних перешкод у двосторонніх відносинах. Окрім адаптації правових стандартів до стандартів ЄС, мають бути зроблені кроки до спрощення митних приписів і посилення боротьби з корупцією. Угода має зробити вагомий внесок у поглиблення відносин Україна-ЄС і стати наступним значним кроком у напрямку європейської інтеграції.

Чорноморська синергія — Black Sea Synergy

Відносно нещодавня ініціатива – Чорноморська синергія – започаткована Євросоюзом 2007 року і спрямована на те, щоб розширити переважно двосторонні відносини з країнами Причорномор'я за рахунок регіонального політичного співробітництва. Шляхом розбудови вже існуючих відносин має бути налагоджена тісніша взаємодія як у межах Чорноморського регіону, так і між країнами Причорномор'я та ЄС. Ініціатива передбачає співпрацю в різних галузях, зокрема, в таких, як енергетика, транспорт, екологія чи міграція. Україна як країна, що лежить на Чорному морі, виступає адресатом цієї ініціативи.

Шенгенська зона — Schengen-area

У 1985 році п'ять країн-членів ЄС домовилися про полегшення пасажирського руху між своїми державами, на їхніх внутрішніх кордонах було скасовано особистий контроль. І навпаки: їхні зовнішні кордони почали контролюватися більш ретельно. Таким чином виникла зона без кордонів, названа Шенгенською зоною. З початку 2008 року до Шенгенської зони входять всі країни ЄС (крім Великої Британії та Ірландії), а також Ісландія та Норвегія. Отже, Шенгенська зона межує з Україною. Посилений контроль на зовнішніх кордонах ЄС спрямований не проти України, а є логічним наслідком розширення Шенгенської зони.

Документи Україна — ЄС

Важливі етапи стосунків Україна — ЄС

1992	Угода між Європейською спільнотою та новими незалежними державами про програми технічної підтримки
1993	Відкриття Представництва Європейської Комісії в Україні
1994	Угода про партнерство та співробітництво (УПС) між ЄС і Україною в рамках СЗБП
1995	Вступ України до Ради Європи
1998	УПС набуває чинності Пропозиція Президента щодо «Стратегії інтеграції України до Європейського союзу»
1999	Спільна стратегія ЄС щодо України
2001	Стратегічний документ ЄС щодо розвитку відносин з Україною на 2002-2006 рр.
2003	Повідомлення Європейської Комісії «Ширша Європа – сусідство: нові рамки відносин ЄС зі східними та південними сусідами» як основа Європейської політики сусідства (ЄПС)
2004	Затвердження ЄПС
2005	План дій ЄС — Україна Початок роботи Місії ЄС з прикордонної допомоги Україні та Молдові (EUBAM)
2006	Надання Україні з боку ЄС статусу країни з ринковою економікою Проміжний звіт щодо реалізації Стратегічного документа ЄПС Євросоюзу з розвитку відносин з Україною на 2007-2013 рр.
2007	Перероблений План дій Україна — ЄС про свободу, безпеку та право Створення ініціативи Чорноморської синергії Початок переговорів щодо нової, поглибленої угоди про асоціацію як документа, що має заступити на зміну УПС, чинність якої закінчується у 2008 р.
2008	Набуває чинності Угода Україна — ЄС про спрощення візового режиму Ініціатива «Східне партнерство»

Інституційні рамки відносин Україна — ЄС

- Щорічні зустрічі на найвищому рівні між Президентом України та Трійкою ЄС
- Щорічні зустрічі Коопераційної ради Україна — ЄС на рівні міністрів/ Європейської Комісії
- Робота в підкомітетах за такими напрямками:
 - торгівля та інвестиції,
 - економічні та соціальні питання, фінанси та статистика
 - політика підприємств, конкуренція, співробітництво
 - енергія, транспорт, інформаційне суспільство, ядерна безпека та довкілля
 - транскордонне співробітництво
 - свобода, безпека та юстиція
 - наука та технології, дослідження та розвиток, освіта, культура та здоров'я
- Парламентське співробітництво Європейського Парламенту з Верховною Радою України та співпраця з Європейською Радою

Європейська політики сусідства (European Neighbourhood Policy)

Європейська політика сусідства була розроблена у зв'язку з розширенням ЄС на Схід у 2004 році. Її мета полягає в тому, щоб унеможливити виникнення нових роздільних ліній між ЄС і його сусідами й замість цього посилити стабільність, добробут і безпеку. Мають бути налагоджені привілейовані відносини з країнами-сусідами у Східній Європі, Середземномор'ї та на Південному Кавказі.

ЄПС охоплює широкий спектр співробітництва в таких галузях, як економіка, політика та культура з особливостями, притаманними відповідним країнам і регіонам. Утім, багато напрямків стосуються всіх держав. Це збереження спільних цінностей, таких як демократія, принципи правової держави, відповідальне управління країною, повага до прав людини, засади ринкової економіки та сталий розвиток.

Основним інструментом реалізації ЄПС є двосторонні Плани дій, які враховують специфічні потреби й інтереси відповідних країн, а також інтереси Євросоюзу. Крім того, ЄС надає своїм сусідам фінансову й технічну допомогу, передусім, за рахунок впровадження Інструменту Європейської полі-

тики сусідства, що 2007 року заступив інструменти фінансування ТАСІС та МЕДА, які використовувалися з 2000-го до 2006 року.

Основними принципами Європейської політики сусідства є регіоналізація та кондиціонування. Згідно з ними, при поглибленні відносин з Євросоюзом мають враховуватися відмінності й активність окремих країн-партнерів. В рамках привілейованого партнерства ЄС мають бути забезпечені більш тісні стосунки з Євросоюзом. При цьому ЄПС не є інструментом вступу до ЄС, це переважно альтернатива європейській інтеграції для країн, які наразі не мають перспективи євроінтеграції чи ніколи її не отримують.

б) Угода про партнерство та співробітництво

(Agreement on Partnership and Co-operation)

Угода про партнерство та співробітництво (УПС) між ЄС і Україною й сьогодні є правовою основою відносин Україна – ЄС. Вона була підписана в 1994 році й набула чинності чотирма роками пізніше, в 1998 р. Спершу УПС розроблялася на термін у 10 років, але залишатиметься чинною, поки її не заступить наступна угода.

Укладанням УПС було реалізовано бажання як ЄС, так і України щодо налагодження більш тісних відносин. Було визначено чотири мети, що стосуються, передусім, економічної та політичної співпраці. Зокрема, шляхом політичного діалогу був передбачений розвиток тісних політичних відносин і сприяння взаємній торгівлі, інвестиціям та гармонійним економічним відносинам. Крім цього, мала бути створена основа для співробітництва в таких галузях, як економіка, соціальна політика, фінанси, наука й технологія та культура. Останньою метою була підтримка України в консолідації демократичної системи, з одного боку, й перехід до ринкової економіки – з іншого.

Також в УПС було обґрунтовано інституційні рамки відносин Україна – ЄС. Згідно з ними, мають відбуватися регулярні зустрічі та консультації обох партнерів. При цьому основне значення мають щорічні зустрічі між Президентом України та Трійкою ЄС. Крім цих зустрічей на найвищому рівні, було створено інші органи для контролю за імплемента-

цією та поглибленням відносин. Це Коопераційна рада, а також співпраця Європарламенту з Верховною Радою України.

в) Нова посилена угода (New Enhanced Agreement)

Зараз Україна та ЄС ведуть переговори про нову посилену угоду, що має заступити УПС. Це має бути угода про асоціацію, а її основним елементом стане посилена зона вільної торгівлі. Метою угоди є наближення України до Євросоюзу й поглиблення відносин між ними.

Для цього, передусім, передбачено адаптувати українське законодавство до стандартів ЄС. До того ж для сприяння економічній інтеграції та посилення політичного співробітництва мають бути поновлені інституційні рамки відносин Україна – ЄС. самим таким чином має бути створена основа для запланованого співробітництва в галузі зовнішньої та безпекової політики. Поступова інтеграція в європейський внутрішній ринок має бути забезпечена за рахунок широкої угоди про зону вільної торгівлі. Крім продовження діалогу про візовий режим, між Україною та ЄС передбачається широка співпраця в галузях юстиції, громадянських свобод і безпеки.

г) План дій Україна-ЄС (Action Plan EU-Ukraine)

План дій Україна – ЄС 2005 року покликаний підтримати виконання УПС між Україною та ЄС. Він містить конкретні заходи, що визначають напрямки реалізації стратегічних цілей на практиці. Крім того, план дій має ще одну мету: він має служити як розширена основа для розбудови відносин між обома партнерами. Це має призвести до ширшої економічної інтеграції та подальшого поглиблення політичної співпраці.

Реалізація Плану дій має прискорити адаптацію українського законодавства до стандартів ЄС і сприяти як політичному співробітництву, так і політичним реформам в Україні. Також він створює рамки для розробки й імплементації стратегій і заходів щодо сприяння економічному зростанню та соціальній солідарності, підвищення стандартів життя, захисту довкілля, тобто щодо реалізації мети на довготривалу перспективу – сталого роз-

витку. В подальшій редакції Плану дій зазначено ще одну мету – співробітництво в таких галузях, як юстиція, громадянські свободи та безпека. До управління та контролю за виконанням Плану дій будуть долучатися існуючі інституційні органи.

д) Стратегічний документ 2007-2013 рр. (Country Strategy Paper 2007-2013)

Стратегічний документ 2007 – 2013 рр. служить Євросоюзу для планування співпраці з Україною. Він передбачає стратегію ЄС для ефективного використання фінансової та технічної підтримки з боку Інструменту Європейської політики сусідства. В центрі уваги перебувають підтримка демократичних й економічних реформ, а також подальше наближення України до ЄС.

Основною метою співпраці між Україною та ЄС є налагодження більш тісних відносин між ними. Вони мають вийти на інший рівень, посилити економічну інтеграцію в Європу й розширити політичне співробітництво. Підтримка охоплює такі галузі, як розвиток демократичних відносин; правова реформа та створення управління; розвиток інфраструктури та тісне співробітництво з європейськими й міжнародними фінансовими інституціями. Пріоритети фінансової та технічної підтримки ЄС були визначені на основі стратегічних цілей Плану дій Україна – ЄС.

Для реалізації цих заходів у рамках Інструменту Європейської політики сусідства є різні інструменти, які можуть бути використані в різних програмах.

е) Угода між Україною та ЄС про спрощення візового режиму (Agreement between the European Community and Ukraine on the facilitation of the issuance of Visas)

1 січня 2008 року набула чинності Угода між Україною та ЄС про спрощення візового режиму. В ній містяться умови спрощеної видачі віз у країни ЄС українським громадянам. Крім того, було визначено низку заходів щодо лібералізації надання віз. З огляду на розвиток майбутніх відносин між Україною та ЄС спрощення умов в'їзду є важливим кроком. Це стосується не тільки економічного

зближення, а й ,передусім, наближення інститутів громадянського суспільства, для яких особливо важливими є контакти між громадянами.

Після набуття чинності візової угоди було спрощено умови видачі візи для українських громадян на в'їзд до країн-членів ЄС для перебування терміном до трьох місяців протягом півроку. Особливо це стосується формальної сторони надання віз. Угода є дійсною в усіх країнах-членах ЄС і Шенгенської зони, за винятком Великобританії, Данії, Ірландії, Ісландії та Норвегії.

є) Чорноморська синергія (Black Sea Synergy)

Ініціативою «Чорноморська синергія» 2007 року Євросоюз передбачає доповнити, передусім, двосторонні відносини з країнами Причорномор'я регіонально-політичним співробітництвом і забезпечити стабільність у цьому регіоні. Завдяки розширенню вже існуючих відносин без створення нових інституційних структур має бути налагоджена позитивна взаємодія як у Чорноморському регіоні, так і між країнами Причорномор'я та ЄС.

П'ять країн Чорноморського регіону є країнами-партнерами ЄПС. Це Азербайджан, Вірменія, Грузія, Молдова та Україна. Крім цього, Чорноморська синергія спрямована на Болгарію, Грецію, Росію, Румунію та Туреччину. Таким чином, на Сході ЄПС отримує регіональний і тематичний виміри.

Завдяки цій ініціативі має бути створена можливість врегулювання викликів, які існують у Чорноморському регіоні. В центрі ініціативи перебувають питання енергетики. Крім того, передбачена співпраця в таких галузях, як демократія та відповідальне врядування, захист кордонів, транспорт та екологічна політика, морська стратегія та рибне господарство, торгівля, освіта, наука й технології, соціальні питання та зайнятість, а також розв'язання «заморожених конфліктів» у регіоні.

Для фінансування ініціативи передбачено принцип спільного фінансування. Зокрема, будуть надаватися кошти з існуючих інструментів фінансування, як-от з Інструменту Європейської політики сусідства.

ж) Східне партнерство (Eastern Partnership)

Нова ініціатива ЄС «Східне партнерство» має бути прийнята навесні 2009 року. Її мета полягає в поглибленні співпраці зі східними країнами-сусідами – Азербайджаном, Вірменією, Грузією, Молдовою, Україною (та Білоруссю). При цьому вихідним пунктом є ЄПС, але результати й заходи мають бути більш широкими. Відносини з країнами-партнерами мають бути поглиблені на двосторонньому рівні, але водночас мають бути створені багатосторонні рамки для співпраці.

Основними пунктами ініціативи є, зокрема, укладання угод про асоціацію між ЄС і країнами-партнерами, що включатимуть і угоди про створення зон вільної торгівлі. Крім того, передбачатиметься поступова інтеграція в економіку Євросоюзу й поетапна лібералізація візового режиму. Для посилення багатостороннього співробітництва східних сусідів планується створення політичних платформ і різноманітних ініціатив, починаючи з програм прикордонного врядування та посилення демократичних структур і закінчуючи створенням південного енергетичного коридору та сталим розвитком регіонального енергопостачання.

Фінансування та імплементація Східного партнерства відбуватиметься з коштів Інструменту Європейської політики сусідства, при цьому має бути визначений їхній обсяг на період з 2010-го до 2013 року.

Європейський Союз

Важливі етапи європейської інтеграції

1950	План Шумана
1951	Договір про заснування Європейської спільноти вугілля та сталі
1957	Римські договори
1959	Створення Європейської зони вільної торгівлі
1965	Договір про злиття: об'єднання виконавчих органів ЄСВС, ЄЕС та Євратом як органів нинішньої Європейської спільноти
1968	Завершення формування митного союзу
1970	Виникнення «Європейської політичної співпраці»
1973	Вступ Великобританії, Данії, Ірландії
1979	Перші прямі вибори до Європейського Парламенту
1981	Вступ Греції
1986	Єдиний європейський акт Вступ Іспанії, Португалії
1992	Маастрихтська угода про Європейський Союз
1993	Завершення формування внутрішнього ринку
1997	Амстердамський договір
1995	Вступ Австрії, Фінляндії, Швеції
	Набрання чинності Шенгенською угодою
2001	Ніццький договір
2002	Запровадження спільної валюти євро в 12 країнах-членах
2004	Угода про Конституцію ЄС Вступ Естонії, Кіпру, Латвії, Литви, Мальти, Польщі, Словаччини, Словенії, Угорщини, Чехії
2007	Лісабонська угода Вступ Болгарії, Румунії

Договірні документи

Договір про заснування Європейської спільноти вугілля та сталі

Так само, як і по завершенні Першої світової війни, після 1945 року для Франції велике значення мав контроль за видобутком вугілля та виробництвом сталі в Німеччині. В цей час, сповнений недовіри до Німеччини, міністр закордонних справ Франції Роберт Шуман запропонував 9 травня 1950 р. свій план. У так званому **плані Шумана** він закликав підпорядкувати вугільне та сталеливарне виробництво Німеччини та Франції спільній Верховній інстанції. Йшлося про організацію, яка мала бути відкритою для вступу також й іншим країнам Європи. План передбачав створення спільноти, де управління вугільною та сталеливарною промисловістю відбувалося б суверенними державами – членами. Підписанням Договору про **Заснування Європейської спільноти вугілля та сталі** (ЄСВС) 18 квітня 1951 року в Парижі ця ідея врешті-решт була втілена в життя. Таким чином шість країн-засновниць – Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина та Франція – **започаткували створення спільного ринку вугілля та сталі**, з одного боку, й процесу **європейського єднання**, з іншого.

Основною метою Спільноти було забезпечення вільного руху вугілля та сталі в рамках шести країн-учасниць. Другою – політичною – метою цього об'єднання було гарантування після Другої світової війни миру в Європі між тими, хто переміг і програв, шляхом співпраці в рамках спільної інституції. Франція дістала контроль за західнонімецьким економічним потенціалом, а Німеччина одержала шанс повернутися до європейської сім'ї як рівноправний партнер.

ЄСВС являє собою першу наддержавну організацію і може розглядатися як модель створеного пізніше ЄС. Її органи – Верховна інстанція, Рада, Збори та Спільний суд стали фундаментом інституційної структури ЄС, яку ми знаємо сьогодні.

Римські договори

Римськими договорами називають **Договір про створення Європейської економічної спіль-**

ноти (ЄЕС) та **Договір про створення Європейської спільноти з атомної енергії** (Євратом), підписані 25 березня 1957 року в Римі шістьма членами ЄСВС. Ці документи набули чинності 1 січня 1958 р. і стали ще одним кроком у справі європейського єднання.

В основі новостворених спільнот лежали, з одного боку, формування **спільного ринку**, з іншого, мирне використання ядерної енергії.

Цілями ЄЕС були створення митного союзу, ліквідація перешкод для вільного руху осіб, послуг і капіталу, а також поетапне наближення в рамках соціальної, економічної та валютної політики. Крім того, країни-підписанти домовилися про взаємне зближення в політичному плані. Для реалізації цих цілей було створено Комісію, Раду та Європейський Парламент.

Друга спільнота, створена в Римі – Євратом – присвятила себе передусім розвитку атомної енергетики й енергопостачанню.

Можливість вступу до цих спільнот була відкрита для всіх держав, які підтримують принципи плюралізму, демократії та ринкової економіки.

Єдиний європейський акт

Єдиний європейський акт (ЄЕА), прийнятий 1986 року на саміті в Люксембурзі, представив **перші великі реформи** Римських договорів.

Основною метою ЄЕА було надання процесу європейського єднання нової динаміки для завершення формування європейського внутрішнього ринку. Для реалізації цієї мети було передбачено **остаточне створення внутрішнього ринку** до 1 січня 1993 року. Крім того, Європейській спільноті передавалася низка завдань, наприклад, здійснення контролю за конкуренцією.

Крім цього, ЄЕА містить декілька важливих нововведень. Так, через закріплення в документі нових сфер діяльності було розширено компетенції Європейської спільноти. В рамках регіональної та структурної політики визначений принцип солідарності – економічної та соціальної згуртованості в Європейській спільноті. Крім того, було посилено роль ЄП і вдосконалено систему ухвалення рішень у Раді.

З набуттям чинності ЄЕА 1 липня 1987 року уможливив перетворення спільного ринку на внутріш-

ній ринок. Завдяки прийняттю ЄЄА, розширенню компетенцій та реформі органів був відкритий шлях для політичної інтеграції, закріпленої в Маастрихтській угоді.

Маастрихтська угода про Європейський Союз

У підписаній 7 лютого 1992 року в Маастрихті **Угоді про Європейський Союз**, що набула чинності 1 листопада 1993 року, перша - суто економічна - мета Спільноти відходить на задній план, тоді як на перший план виходять політичні завдання.

П'ять **основних цілей** Угоди - це посилення демократичних засад і ефективності органів, створення Економічного та валютного союзу (ЕВС), розвиток соціальних складових Спільноти, а також формування Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП).

Завдяки Маастрихтській угоді був створений Європейський Союз, що стоїть на трьох стовпах, якими є: Європейські спільноти, СЗБП і співпраця в правосудді та карних справах (СПКС).

Перший стовп утворюють **ЄЕС, Євратом та ЄСВС**. Тобто це - сфери діяльності, в яких країни-члени виконують свої повноваження в рамках конкуренції на наднаціональному рівні. Другий стовп - **СЗБП** - має сприяти країнам-членам у розв'язанні зовнішньополітичних питань. У рамках **СПКС** - третього стовпа - завдяки спільним діям у Євросоюзі має виникнути простір свободи, безпеки та права. На відміну від першого стовпа два останніх спираються на співробітництво урядів на міждержавному рівні.

Маастрихтська угода являє собою історичний етап у розвитку європейської інтеграції.

Амстердамський договір

Підписаний 2 жовтня 1997 року **Амстердамський договір** набув чинності 1 травня 1999 року. Його метою була передусім підготовка Євросоюзу до розширення на Схід і глобальних викликів.

Важливим моментом Амстердамського договору є включення **Шенгенської угоди** в Угоду про ЄС, завдяки чому були розширені компетенції ЄС у галузі СПКС. Захист **основних прав** всіх громадян ЄС набув більшої ваги завдяки залученню такої теми, як зайнятість. Крім того, завдяки створенню

посади Верховного представника більш дієздатною мала стати СЗБП. Знову-таки були розширені компетенції ЄП.

Амстердамський договір ще більше поглибив європейську єдність. Це було досягнуто за рахунок посилення співпраці в існуючих сферах діяльності й інтеграції нових сфер до структур спільноти, а також завдяки тому, що почалося реформування європейських інституцій. Утім, докорінних реформ проведено не було, тому можна було чекати на подальші зміни.

Ніццький договір

Минуло небагато часу після того, як Амстердамський договір набув чинності, й відбулося підписання ще одного документа, **Ніццького договору**. Прийнятий 11 грудня 2000 року, він набрав чинності 1 лютого 2003 року. Його розробка була пов'язана з необхідністю підготовки ЄС до розширення на Схід і проведенням інституційних реформ.

Необхідно було переглянути такі аспекти: розміри та склад Єврокомісії; визначення ваги голосів у Раді міністрів; розширення голосувань кваліфікованою більшістю; посилення співробітництва.

У результаті було здійснено менше докорінних змін і більше змін в **інституційних структурах**. Вони обмежилися, передусім, робочими процедурами, складом окремих органів і посиленням співробітництва між ними. Так, наприклад, було передбачено новий розподіл голосів у Раді міністрів на користь країн з великою кількістю населення та зміни в складі Єврокомісії.

Наразі Ніццький договір є **основою політичної системи ЄС**.

Угода про Конституцію ЄС

29 жовтня 2004 року була підписана **Угода про Конституцію ЄС**. Втім, вона не набула чинності, оскільки не всі країни її ратифікували. Ця так звана Європейська конституція була замінена Лісабонською угодою реформування.

Угода про конституцію мала надати ЄС єдину структуру, перетворити його на суб'єкт права й таким чином замінити всі чинні договори. При цьому вона мала продовжити реформування інституцій

ЄС, розпочаті згідно з Ніццьким договором.
Угода поділяється на чотири частини:

- **Основні принципи:** Європейська хартія з основних прав стає частиною Конституції. Крім цього, вперше визначаються демократичні основи ЄС.
- **Органи й установи:** в цій частині наведено зміни та нововведення інституційної структури.
- **Процеси ухвалення рішень:** завдяки подальшому інституційному реформуванню Конституційної угоди має бути ще більш спрощено і полегшено ухвалення рішень, зокрема, за рахунок більшої гнучкості.
- **Політика Євросоюзу:** структура з трьох стовпів ЄС має бути ліквідована, тобто стовпи СЗБП та СПКС, які досі були предметом міжурядового співробітництва, мають перейти до спільнот. Водночас ці дві сфери діяльності мають бути посилені.

У зв'язку з проблемами, що виникли в окремих країнах під час ратифікації Угоди про конституцію, глави держав і урядів ЄС ухвалили рішення про проведення «рефлексивного етапу», під час якого мають відбутися широкі громадські дебати стосовно майбутнього Європи.

Лісабонська угода

Лісабонська угода була підписана 13 грудня 2007 року. Таким чином могли бути завершені багаторічні переговори про реформу інституцій ЄС. Так звана Угода реформування має надати Євросоюзу єдину структуру, зробити його суб'єктом права та замінити відхилену конституційну угоду. Втім, існуючі договори ця угода реформування має не замінити, а лише змінити.

Цілями Угоди є **підвищення дієздатності та ефективності ЄС**. Для цього необхідно провести демократизацію структур, адаптацію інституцій для 27 країн-членів, забезпечити єдине сприйняття ЄС іншими гравцями та розширити сфери діяльності. Угода реформування створює правові рамки та необхідні засоби для ефективного розв'язання майбутніх проблем і забезпечення потреб громадян. Передбачено різноманітні зміни інституційної структури:

-
- **Європейська Рада:** двома основними нововведеннями буде те, що Європейська Рада стане органом ЄС і що головування в ній триватиме 2,5 роки. З міжнародних питань ЄС представлятиме в майбутньому Голова Європейської Ради та Верховний представник зовнішньої та безпекової політики.
 - **Рада міністрів:** зміни в Раді міністрів стосуються лише системи голосування. Одностайність буде майже повністю замінена кваліфікованою більшістю чи подвійною більшістю.
 - **Європейська Комісія:** після 2014 року Єврокомісія має бути зменшена, а Президент Комісії обиратиметься Європейським Парламентом.
 - **Європейський Парламент:** компетенції ЄП будуть ще більше розширені, майже по всіх законах необхідно буде отримувати згоду ЄП.

Наразі Лісабонська угода не набула чинності, оскільки ще не завершився процес ратифікації.

Політична система ЄС після Ніцци

Як показано в останньому розділі, в своїй основі ЄС має велику кількість угод. Крім трьох засновницьких договорів, це три документи про внесення змін. Утім, що є правовою основою роботи ЄС? Сьогодні це Ніццький договір. Він став останнім документом про внесення змін до Європейських договорів і наразі визначає правила політичної системи ЄС.

Функціонування політичної системи після Ніццького договору

Європейський Союз у тому вигляді, як ми його знаємо сьогодні, є більшим, ніж просто об'єднанням держав, хоча і не є федерацією. Радше це структура нового порядку, яку не можна віднести до відомих категорій. Тому його політична система є унікальною.

ЄС управляє та керує інституційний трикутник – **Рада Європейського Союзу** як виразник національних інтересів, **Європейський Парламент** як представництвом громадян і **Європейська Комісія** як структура, незалежна від національних урядів, покликана захищати європейські інтереси. В системі ЄС можна розрізнити й основні елементи класичного вчення про розподіл влади. Європейська Комісія виступає в ролі виконавчої влади, законодавча складається з Ради Європейського Союзу та Європейського Парламенту, а **Суд Європейських спільнот** представляє судову владу.

Основні інституції ЄС

Європейська Рада

У рамках Європейської Ради, як мінімум, двічі на рік збираються глави держав і урядів країн-членів, а також Президент Європейської Комісії. Вона й до сьогодні не є офіційним органом ЄС. Головує в ній глава держави чи уряду держави, яка на той час головує в Раді ЄС. Головування змінюється кожні півроку.

Під час так званих зустрічей на найвищому рівні ухвалюються загальні принципи рішення, визначаються стратегічні цілі ЄС і надаються необхідні для подальшого розвитку ЄС імпульси, наприклад,

щодо прийняття нових членів до Спільноти. Таким чином, Європейська Рада має великий вплив на процес європейського єднання та пов'язані з ним питання. Так, на зустрічах Європейської Ради обговорюються питання щодо внесення змін до угод або змін органів, а також питання стосовно зовнішньої та безпекової політики. Всі рішення в Європейській Раді ухвалюються шляхом консенсусу. Крім того, Європейська Рада має право на висунення кандидатури на посаду Президента Єврокомісії, яка має бути затверджена Європейським Парламентом. Президент Європейської Ради представляє Євросоюз у зовнішніх відносинах. При цьому він отримує підтримку з боку Верховного представника СЗБП і Комісара із зовнішніх відносин. Разом вони утворюють так звану Трійку ЄС.

Рада Європейського Союзу

Рада Європейського Союзу, в якій представлено окремі країни-члени, є найважливішим органом ЄС, що ухвалює рішення.

Оскільки в цій Раді збираються міністри окремих держав-членів, вона називається також Радою міністрів. На засіданнях, які проходять у Брюсселі чи Люксембурзі, міністри виступають як представники своїх країн, захищаючи національні інтереси держав, які вони репрезентують на рівні ЄС. Залежно від теми засідання, на зустрічі збираються різні міністри. Наприклад, якщо обговорюються питання сільського господарства, збираються міністри сільського господарства; якщо йдеться про зовнішню політику, в засіданнях беруть участь міністри закордонних справ. Нині склад Ради міністрів має дев'ять різних форматів.

У рамках своєї діяльності Рада міністрів виконує різноманітні завдання. Разом із Європейським Парламентом вона виступає як гілка законодавчої влади ЄС. Тобто вона ухвалює закони для європейської правової системи. Крім того, вона відповідає за координацію співпраці ЄС у галузях економіки та соціальної політики, а також за укладення міжнародних договорів і угод. Як і Європейський Парламент, Рада міністрів має затверджувати проект бюджету Європейської Комісії. Рада міністрів відіграє визначальну роль і в СЗБП, але за умови врахування приписів, визначених Європейською

Радою. Таким чином, робота Ради міністрів стосується, передусім, Європейської спільноти, першого стовпа ЄС.

Рішення ухвалюються простою більшістю, кваліфікованою більшістю та одностайно. Якщо до ЄЄА рішення Ради міністрів мали бути ухвалені майже завжди одностайно, тобто кожна держава могла накласти на них вето, наразі більшість рішень ухвалюється кваліфікованою більшістю. Кількість голосів кожної країни в Раді міністрів залежить від чисельності населення країни.

Європейська Комісія

Європейська Комісія є наднаціональним органом, тобто незалежною від окремих держав інституція, що представляє виключно європейські інтереси. Крім того, вона є виконавчою гілкою влади ЄС.

Єврокомісія, офіс якої розташований у Брюсселі, складається з Президента та по одному комісару від кожної країни-члена. Наразі це 27 комісарів, які відповідають за різні сфери. Президент і комісари Європейської Комісії перебувають на своїй посаді протягом п'яти років. Кандидата на посаду Президента висуває Європейська Рада, а затверджує Європейський Парламент. Роботу Європейської Комісії забезпечують також службовці, які працюють у 36 генеральних директоратах і відомствах, передусім, у Брюсселі та Люксембурзі.

Комісія працює в чотирьох сферах діяльності. Так, вона – єдиний орган ЄС, що має право законодавчої ініціативи. В цьому плані вона вносить відповідні пропозиції на розгляд законодавчої влади – Ради міністрів і Європейського Парламенту. Крім цього, Єврокомісія контролює виконання угод і договорів, тобто виконання європейських законів, бюджету та проектів ЄС. Вона має право подавати до Суду ЄС позови на країни-члени ЄС, якщо ті не дотримуються приписів. Ще одне завдання Єврокомісії полягає в управлінні бюджетом, а також вона виконує репрезентативну роль, представляючи ЄС на міжнародному рівні.

Європейський Парламент

Європейський Парламент (ЄП) є представництвом європейських народів. Він – єдиний орган ЄС, що обирається громадянами в рамках прямого голо-

сування. Починаючи з перших прямих виборів, що відбулися 1979 року, ЄП переобирається кожні п'ять років. Разом із Радою міністрів він представляє законодавчу владу ЄС.

Зараз ЄП складається з 785 депутатів, які представляють усі країни-члени, при цьому Німеччина має найбільшу кількість парламентарів – 99, а Мальта найменшу – 5. Депутати ЄП розподіляються не по національних блоках, а утворюють фракції, членами яких є представники різних країн. Наприклад, німецькі християнські демократи перебувають у фракції Європейської народної партії. Пленарні засідання відбуваються в Страсбурзі. Крім того, робочі офіси ЄП розташовані в Брюсселі, де проходять засідання комітетів, і в Люксембурзі, де працює адміністрація ЄП.

Діяльність ЄП можна поділити на три сфери. По-перше, разом із Радою міністрів він представляє законодавчу владу. Щоправда, не по всіх, але по багатьох напрямках. Стосовно законодавчого процесу ЄП бере участь у таких галузях, як: процедура співробітництва, тобто ЄП може вносити пропозиції щодо внесення змін до законопроектів Єврокомісії; процедура ухвалення правових актів і, зрештою, процедура спільного ухвалення рішень. Останнє означає, що ЄП має ухвалювати закони з важливих тем, як, наприклад, стосовно внутрішнього ринку, спільно з Радою міністрів. Якщо закон не ухвалено, починається процедура погодження. Наступне завдання – контроль за іншими органами ЄС, зокрема, за Єврокомісією. Так, ЄП має затверджувати склад Комісії, він також має право висувати Єврокомісії вотум недовіри. Останні повноваження ЄП стосуються бюджету ЄС. Знову-таки спільно з Радою міністрів ЄП приймає бюджет Євросоюзу.

Маючи можливість відхиляти бюджет, ЄП може здійснювати непрямий вплив на політику ЄС. У рамках процедури спільного ухвалення рішень компетенції ЄП послідовно розбудовуються після ухвалення ЄЄА.

Суд Європейських спільнот

Суд ЄС покликаний захищати право. Цей найвищий орган правосуддя ЄС, розташований у Люксембурзі, існує з моменту заснування ЄСВС у 1952 році та являє собою судову владу ЄС.

До складу Суду ЄС входять по одному судді від кожної країни-члена. Суддям, які висуваються за спільною згодою урядами країн-членів на термін у шість років, допомагають вісім генеральних адвокатів. Їх незалежність є гарантованою.

Оскільки основним завданням Суду ЄС є захист права, він має стежити за дотриманням права ЄС, за коректним тлумаченням і застосуванням договорів. Тим самим забезпечується рівність всіх країн-членів ЄС перед правом.

Для того, щоб покращити правовий захист громадян і бути в змозі опрацьовувати зростаючу кількість позовів, 1988 року на допомогу Суду ЄС було створено Суд першої інстанції (СПІ). Суд першої інстанції підпорядковується Суду ЄС і опікується передусім правовими питаннями в окремих сферах, наприклад, якщо йдеться про позови приватних осіб і підприємств або про питання в галузі конкурентного права. 2004 року Суду першої інстанції була підпорядкована судова палата – Суд публічної служби. Він опікується виключно правовими суперечками між Спільнотою та її службовцями й покликаний полегшити роботу Суду ЄС та СПІ.

Інші інституції та заклади:

- **Рахункова палата**, розташована в Люксембурзі, була створена в 1975 році. Вона перевіряє правомірність та належність надходжень і видатків і стежить за правильним виконанням бюджету ЄС.
- **Європейський економічний і соціальний комітет (ЄЕСК)**
ЄЕСК є дорадчим органом, що представляє роботодавців, профспілки, споживачів й інші групи інтересів, що разом утворюють «організоване громадянське суспільство». В деяких сферах Рада міністрів і Єврокомісія заслуховують ЄЕСК, перш ніж ухвалити рішення.
- **Комітет регіонів (КР)** був створений за рішенням Маастрихтської угоди та складається з представників регіонів і комун. Рада міністрів і Єврокомісія мають заслуховувати КР у справах, важливих для регіонів. КР може висловлювати свою позицію і з власної ініціативи.
- **Європейський інвестиційний банк (ЄІБ)**, розташований у Люксембурзі, надає позики та гарантії з метою допомогти менш розвиненим

регіонам ЄС і посилити конкурентноздатність малих підприємств.

- **Європейський центральний банк (ЄЦБ)**, розташований у Франкфурті-на-Майні, відповідає за управління євро та валютну політику ЄС.

Зміни політичної системи ЄС після Лісабонської угоди

У положеннях Лісабонської угоди передбачено деякі інституційні зміни. Щоправда, інституційна структура ЄС не зазнає кардинальних змін. Інституційний трикутник – Європейська Комісія, Рада Європейського Союзу та Європейський Парламент – залишаться й надалі.

Основні інституції ЄС

Європейська Рада

Лісабонська угода надає Європейській Раді **статус Інституції ЄС**. Ще одне нововведення стосується посади **Президента Ради**: термін виконання його обов'язків триватиме не пів, а два з половиною роки. Крім цього, він висуватиметься не за принципом ротації, а обиратиметься главами держав і урядів.

Європейська Рада, що в майбутньому збиратиметься щонайменше чотири рази на рік, одержить право на висунення кандидатури Президента Єврокомісії та на призначення Верховного представника зовнішньої та безпекової політики.

Рада Європейського Союзу

Найбільших змін в Раді міністрів зазнає процедура ухвалення рішень. Починаючи з 2014 року, майже всі рішення без виключення мають ухвалюватися за принципом подвійної більшості. **Подвійна більшість** означає, що мають проголосувати щонайменше 55% всіх країн-членів ЄС. Водночас вони мають представляти понад 65% населення ЄС.

Принцип одностайного голосування, коли кожна країна-член може накласти на рішення вето, стосуватиметься тільки таких галузей, як податки,

оборона, зовнішня політика й соціальна безпека. Головування в Раді міністрів триватиме, як і раніше, півроку, за винятком Ради міністрів закордонних справ.

Європейська Комісія

Європейська Комісія має бути **зменшена**. З 2014 року лише дві з трьох країн-членів матимуть у ній свого комісара. Тобто замість сьогоднішніх 27 Комісія матиме лише 18 комісарів.

Крім цього, буде запроваджено процедуру ротації. Вона забезпечуватиме подальшу рівноправність усіх країн-членів ЄС.

Європейський Парламент

Кількість депутатів ЄП у майбутньому буде обмежена **щонайбільше 750 парламентарями**. Навіть у разі прийняття до ЄС нових членів кількість мандатів залишиться незмінною. Кожна країна матиме відрядити до ЄП щонайменше 6 і щонайбільше 96 парламентарів. При цьому посада Президента парламенту не рахуватиметься, оскільки в майбутньому він не матиме права голосу.

Крім того, будуть розширені права ЄП. В законотворчому процесі процедура спільного прийняття рішень стане стандартною процедурою, що поставить ЄП на один щабель із Радою міністрів. У бюджетних питаннях ЄП так само, як і Рада міністрів, матиме повне право голосу. Зрештою, ЄП одержить право на затвердження Єврокомісії та Верховного представника зовнішньої та безпекової політики, а також повноваження на вибори Президента Єврокомісії.

Верховний представник зовнішньої та безпекової політики

Створення посади Верховного представника зовнішньої та безпекової політики є одним із найважливіших інституційних нововведень Лісабонської угоди. Верховний представник буде призначатися Європейською радою на п'ять років і забезпечуватиме **більшу послідовність у реалізації СЗБП**. Власне кажучи, Верховний представник представлятиме два відомства: з одного боку, він буде Уповноваженим Ради міністрів з питань СЗБП, з

іншого, Віце-президентом Єврокомісії із зовнішніх відносин. Як Уповноважений з питань СЗБП він головуватиме в Раді міністрів закордонних справ і представляти ЄС та СЗБП на міжнародному рівні.

Інші інституційні нововведення Угоди

Чинні на сьогодні положення стосовно Європейського центрального банку (ЄЦБ) та Рахункової палати залишаться без істотних змін. І навпаки: поле діяльності Суду ЄС буде значно розширене. Нововведенням є посилення ролі національних парламентів. Хоча вони й не увійдуть до структури Євросоюзу, їхня роль буде важливою для його роботи.

Крім того, вперше буде врегульовано договірну можливість виходу з ЄС, а також реалізацію громадянських ініціатив.

Інституційна побудова ЄС

до Лісабонської угоди...

...та після Лісабонської угоди

Європейський
суд

Верховний
представник
СЗБП

ЄВРОПЕЙСЬКА
РАДА

27 глав держав і урядів,
Президент Ради ЄС, обирається на 2½ роки

ЄВРОПЕЙСЬКА
КОМІСІЯ

18 комісарів
+ Президент
Європейської
Комісії

РАДА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ

27 міністрів
країн-членів

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ
750 депутатів + Президент парламенту

Громадяни ЄС

Ключові постаті Європейського Союзу

Президент Європейської Комісії	Жозе Мануел Дурау Баррозу (Португалія)
Президент Європейського Парламенту	Єжи Бузек (Польща)
Генеральний секретар Ради Європейського Союзу та Верховний представник з питань Спільної зовнішньої та безпекової політики	Хав'єр Солана де Мадаріага (Іспанія)
Комісар Європейської Комісії із зовнішніх відносин і Європейської політики сусідства	Беніто Ферреро-Вальднер (Австрія)
Керівник Представництва Європейської Комісії в Україні	Жозе Мануел Пінту Тейшейра (Португалія)

**Фракції в Європейському Парламенті
скликання 2009-2014 рр.**

Фракція		Голова	Місця в ЄП
Фракція Європейської народної партії (християнських демократів) і європейських демократів	ЄНП-ЄД	Жозеф Доль (Франція)	264
Партія європейських соціалістів	ПЕС	Мартін Шульц (Німеччина)	161
Альянс лібералів і демократів за Європу	АЛДЕ	Гі Верхофстадт (Бельгія)	83
Фракція зелених / Вільний європейський альянс	Зелені/ ВСА	Ребекка Хармс (Німеччина) Данієль Кон-Бенді (Франція)	53
Європейські об'єднані ліві / Ліві зелені Північної Європи	ЄОЛ/ ЛЗПЄ	Лотар Біски (Німеччина)	33
Фракція незалежності / Демократії	Нез/ ДЕМ	Ханна Даль (Данія) Найджел Фередж (Великобританія)	18
Союз за Європу націй	СЕН	Брайан Кроулі (Ірландія) Крістіана Мускардіні (Італія)	14

Президенти Європейської Комісії з 1958 р.

Період	Ім'я, прізвище	Країна
1958-1967	Вальтер Халльштайн	Німеччина
1967-1970	Жан Рей	Бельгія
1970-1972	Франко Марія Мальфатті	Італія
1972-1973	Сікко Лендерт Мансхолт	Нідерланди
1973-1977	Франсуа-Ксав'є Ортолі	Франція
1977-1981	Рой Дженкінс	Великобританія
1981-1985	Гастон Торн	Люксембург
1985-1995	Жак Делор	Франція
1995-1999	Жак Сантер	Люксембург
Березень-вересень 1999	Мануель Марін	Іспанія
1999-2004	Романо Проді	Італія
з 2004	Жозе Мануел Дурау Баррозу	Португалія

Статистичні дані

Україна

Основні дані	
Столиця:	Київ, 2,642 млн. мешканців
Площа:	603.700 км ²
Населення:	46,337 млн. мешканців, зокрема 78,1% українців, 17,3% росіян. Нац. меншини: поляки, болгари, кримські татари, євреї
Щільність населення:	81 осіб/км ²
Зростання населення:	-0,50%
Жителів до 15 р.:	16,10%
Жителів після 65 р.:	14,70%
Мови:	Українська, інші: російська, мови нац. меншин
Валюта:	1 гривня (UAH) = 100 копійок
Сировина:	аграрна: зернові, картопля, кукурудза, цукровий буряк мінеральна: кам'яне вугілля, нафта, природний газ, залізна руда, титан, марганець, графіт
Економічні показники (2007)	
ВВП:	140,5 млрд. US\$
ВВП на душу населення:	3028 US\$
Розподіл ВВП:	сільське госп-во: 9%, промисловість: 32,2%, послуги: 59,8%
Економічне зростання:	7,60%
Інфляція:	16,60%

Закінчення таблиці див. на стор. 48

Економічні показники (2007)	
Зовнішня торгівля:	Імпорт: 60,7 млрд. US\$ Експорт: 49,2 млрд. US\$ Баланс: -11,5 млрд. US\$
Основний експорт:	залізо/сталь, продукти харчування, паливо,
Основний імпорт:	паливо, літаки та транспортні засоби
Основні країни експорту:	Росія, Туреччина, Італія
Основні країни імпорту:	Росія, Туркменістан, Німеччина
Прямі іноземні інвестиції:	5,64 млрд. US\$ (2006)
Зовнішній борг:	69,0 млрд. US\$
<p>Членство в міжнародних організаціях ООН, ОБСЄ, СНД, МВФ, Світовий банк, ВООЗ, Рада Європи (1995), ГУАМ (Грузія-Україна-Азербайджан-Молдова), Центральноевропейська ініціатива, Чорноморське економічне співробітництво</p>	

Основні дані

Площа в 1000 кв.м.

1	Франція	547,03
2	Іспанія	504,782
3	Швеція	449,964
4	Німеччина	357,021
5	Фінляндія	338,145
6	Польща	312,685
7	Італія	301,23
8	Румунія	238,391
9	Великобританія	224,82
10	Греція	131,94
11	Болгарія	110,994
12	Угорщина	93,03
13	Португалія	88,889
14	Австрія	83,87
15	Чеська Республіка	78,866
16	Ірландія	70,28
17	Литва	65,2
18	Латвія	64,589
19	Словаччина	48,845
20	Естонія	45,226
21	Данія	43,094
22	Нідерланди	41,526
23	Бельгія	30,528
24	Словенія	20,273
25	Кіпр	9,25
26	Люксембург	2,586
27	Мальта	0,316
	ЄС-27	4324,82
	Україна	603,7

Джерело: Альманах (Fischer Weltalmanach): www.spiegel.de

Населення

	Країна	2008	2015*
1.	Німеччина	82,179	81,8
2.	Франція	61,876	63,7
3.	Великобританія	61,272	62,8
4.	Італія	59,529	59
5.	Іспанія	45,283	46
6.	Польща	38,116	37,6
7.	Румунія	21,423	20,6
8.	Нідерланди	16,404	16,6
9.	Греція	11,217	11,3
10.	Бельгія	10,656	10,6
11.	Португалія	10,618	10,8
12.	Чеська Республіка	10,346	10,1
13.	Угорщина	10,045	9,8
14.	Швеція	9,183	9,4
15.	Австрія	8,334	8,5
16.	Болгарія	7,64	7,2
17.	Данія	5,476	5,5
18.	Словаччина	5,399	5,4
19.	Фінляндія	5,3	5,4
20.	Ірландія	4,415	4,8
21.	Литва	3,365	3,3
22.	Латвія	2,269	2,2
23.	Словенія	2,023	2
24.	Естонія	1,339	1,3
25.	Кіпр	0,795	0,9
26.	Люксембург	0,482	0,5
27.	Мальта	0,41	0,4
	ЄС-27	495,394	497,5
	Україна	46,04	43,4

* - середньостатистичний прогноз

Джерело: Статистичне відомство Європейських спільнот: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
 Звіт людського розвитку (Human Development Reports): <http://hdr.undp.org/>
 Держкомстат України:
<http://www.ukrstat.gov.ua/>

Зростання населення, %

Країна	1975-2005	2005-2015*
Бельгія	0,2	0,2
Болгарія	-0,4	-0,8
Данія	0,2	0,2
Німеччина	0,2	-0,1
Естонія	-0,2	-0,3
Фінляндія	0,4	0,3
Франція	0,5	0,4
Греція	0,7	0,2
Великобританія	0,2	0,4
Ірландія	0,9	1,5
Італія	0,2	0,1
Латвія	-0,2	-0,5
Литва	0,1	-0,5
Люксембург	0,8	1,1
Мальта	0,9	0,4
Нідерланди	0,6	0,2
Австрія	0,3	0,3
Польща	0,4	-0,2
Португалія	0,5	0,3
Румунія	0,1	-0,5
Швеція	0,3	0,4
Словаччина	0,4	(.)
Словенія	0,5	(.)
Іспанія	0,7	0,6
Чеська Республіка	0,1	-0,1
Угорщина	-0,1	-0,3
Кіпр	1,1	1
Україна	-0,1	-0,8

* - середньостатистичний прогноз

Джерело: Звіт людського розвитку (Human Development Reports): <http://hdr.undp.org/>

Вікова структура

Населення понад 65 р.

(Частка від усього населення)

	2005	2015*
Бельгія	17,3	19,0
Болгарія	17,2	19,2
Данія	15,1	18,8
Німеччина	18,8	20,9
Естонія	16,6	17,3
Фінляндія	15,9	20,1
Франція	16,3	18,5
Греція	18,3	19,9
Великобританія	16,1	18,1
Ірландія	11,1	12,4
Італія	19,7	22,1
Латвія	16,6	17,7
Литва	15,3	16,8
Люксембург	14,2	14,6
Мальта	13,2	17,7
Нідерланди	14,2	18
Австрія	16,2	18,6
Польща	13,3	15,5
Португалія	16,9	18,5
Румунія	14,8	15,7
Швеція	17,2	20,2
Словаччина	11,7	13,8
Словенія	15,6	18,2
Іспанія	16,8	18,3
Чеська Республіка	14,2	18,2
Угорщина	15,2	17,3
Кіпр	12,1	14,2
Україна	16,1	15,9
* - середньостатистичний прогноз		
Джерело: Звіт людського розвитку (Human Development Reports): http://hdr.undp.org/		

Вікова структура

Населення до 15 р.

(Частка від усього населення)

	2005	2015*
Бельгія	17	15,8
Болгарія	13,8	13,5
Данія	18,8	17
Німеччина	14,4	12,9
Естонія	15,2	16
Фінляндія	17,4	16,5
Франція	18,4	17,8
Греція	14,3	13,7
Великобританія	18	17,2
Ірландія	20,7	21,1
Італія	14	13,5
Латвія	14,4	14,2
Литва	16,8	14
Люксембург	18,5	17
Мальта	17,4	14,6
Нідерланди	18,4	16,5
Австрія	15,8	14,1
Польща	16,3	14,2
Португалія	15,7	15,3
Румунія	15,7	14,7
Швеція	17,4	16,7
Словаччина	16,8	14,6
Словенія	14,1	13,4
Іспанія	14,4	15,4
Чеська Республіка	14,8	13,8
Угорщина	15,8	14,2
Кіпр	19,9	17,3
Україна	14,7	13,9

* - середньостатистичний прогноз

Джерело: Звіт людського розвитку (Human Development Reports): <http://hdr.undp.org/>

Найбільші міста в Європі, млн. (без Росії)

1.	Лондон	7,518
2.	Берлін	3,401
3.	Мадрид	3,155
4.	Київ	2,642
5.	Рим	2,547
6.	Париж	2,125
7.	Бухарест	1,926
8.	Гамбург	1,773
9.	Варшава	1,697
10.	Будапешт	1,693
11.	Відень	1,651
12.	Барселона	1,605
13.	Харків	1,461
14.	Мюнхен	1,314
15.	Мілан	1,303
16.	Прага	1,181
17.	Софія	1,174
18.	Дніпропетровськ	1,039
19.	Брюссель	1,007
20.	Одеса	1,001
21.	Бірмінгем	1 001
22.	Донецьк	0,988
23.	Кельн	0,996
24.	Неаполь	0,98
25.	Турін	0,901

Джерела: Альманах (Fischer Weltalmanach):
www.spiegel.de
Держкомстат України:
<http://www.ukrstat.gov.ua/>

Індекс розвитку людського потенціалу

Світ. рейтинг	Країна	Індекс
5.	Ірландія	0,959
6.	Швеція	0,956
9.	Нідерланди	0,953
10.	Франція	0,952
11.	Фінляндія	0,952
13.	Іспанія	0,949
14.	Данія	0,949
15.	Австрія	0,948
16.	Великобританія	0,946
17.	Бельгія	0,946
18.	Люксембург	0,944
20.	Італія	0,941
22.	Німеччина	0,935
24.	Греція	0,926
27.	Словенія	0,917
28.	Кіпр	0,903
29.	Португалія	0,897
32.	Чеська Республіка	0,891
34.	Мальта	0,878
36.	Угорщина	0,874
37.	Польща	0,87
42.	Словаччина	0,863
43.	Литва	0,862
44.	Естонія	0,86
45.	Латвія	0,855
53.	Болгарія	0,824
60.	Румунія	0,813
76.	Україна	0,788

Джерело: Звіт людського розвитку (Human Development Reports): <http://hdr.undp.org/en/statistics/>

Індекс сприйняття корупції (CPI) 2008

Світ. рейтинг	Країна	Індекс
1.	Данія	9,3
1.	Швеція	9,3
5.	Фінляндія	9
7.	Нідерланди	8,9
11.	Люксембург	8,3
12.	Австрія	8,1
14.	Німеччина	7,9
16.	Ірландія	7,7
16.	Великобританія	7,7
18.	Бельгія	7,3
23.	Франція	6,9
26.	Словенія	6,7
27.	Естонія	6,6
28.	Іспанія	6,5
31.	Кіпр	6,4
32.	Португалія	6,1
36.	Мальта	5,8
45.	Чеська Республіка	5,2
47.	Угорщина	5,1
52.	Словаччина	5
52.	Латвія	5
55.	Італія	4,8
57.	Греція	4,7
58.	Литва	4,6
58.	Польща	4,6
70.	Румунія	3,8
72.	Болгарія	3,6
134.	Україна	2,5
<p>Джерело: Transparency International. http://www.transparency.de/uploads/media/08-09-23-CPI2008_Pressematerial.pdf</p>		

Споживання енергії

Споживання нафти на душу населення, кг, 2005 р.		
1.	Люксембург	10 457
2.	Фінляндія	6 664
3.	Швеція	5 782
4.	Бельгія	5 407
5.	Нідерланди	5 015
6.	Франція	4 534
7.	Чеська Республіка	4 417
8.	Німеччина	4 180
9.	Австрія	4 174
10.	Великобританія	3 884
11.	Естонія	3 786
12.	Ірландія	3 676
13.	Словенія	3 657
14.	Данія	3 621
15.	Словаччина	3 496
16.	Кіпр	3 368
17.	Іспанія	3 346
18.	Італія	3 160
19.	Греція	2 790
20.	Угорщина	2 752
21.	Болгарія	2 592
22.	Португалія	2 575
23.	Литва	2 515
24.	Польща	2 436
25.	Мальта	2 352
26.	Латвія	2 050
27.	Румунія	1 772
	ЄС-27	3 868
	Україна	3 041
Джерело: Світовий банк: www.worldbank.org/data		

Економічні показники

ВВП на душу населення, 2007 р., в 1000 €

1.	Люксембург	68900
2.	Ірландія	37100
3.	Нідерланди	32900
4.	Австрія	31600
5.	Швеція	31300
6.	Данія	30300
7.	Бельгія	29700
8.	Великобританія	29100
9.	Фінляндія	29000
10.	Німеччина	28100
11.	Франція	27600
12.	Іспанія	26500
13.	Італія	25200
14.	Греція	24100
15.	Кіпр	23200
16.	Словенія	22600
17.	Чеська Республіка	20200
18.	Мальта	19200
19.	Португалія	18600
20.	Естонія	17600
21.	Словаччина	17000
22.	Угорщина	15800
23.	Литва	15200
24.	Латвія	14400
25.	Польща	13300
26.	Румунія (f)	10100
27.	Болгарія	9500
	ЄС-27	24900
	Україна*	2203*

Джерело: Статистичне відомство
Європейських спільнот:
<http://err.eurostat.ec.europa.eu>
Держкомстат України:
<http://www.ukrstat.gov.ua/>

* відповідає 3028 \$ (за курсом 1€=1,37\$)

Частка сільськ. г-ва та промисловості в ВВП, 2007 р.*

Країна	Сільськ. г-во	Промисловість
Бельгія	1,1	24,5
Болгарія	6,2	32,3
Данія	1,3	25,7
Німеччина	0,9	30,1
Естонія	3	28,5
Фінляндія	3,1	32,6
Франція	2,2	20,6
Греція	3,6	24,6
Ірландія*	5	46
Італія	2	27
Латвія	3,3	22
Литва	5,3	33,3
Люксембург	1	13
Мальта	2,7	22,3
Нідерланди	2	24,4
Австрія	1,6	30,3
Польща	4,1	31,6
Португалія	8,2	25,4
Румунія	7,9	35,6
Швеція	1,5	28,8
Словацьчина	2,6	33,5
Словенія	2,1	34,4
Іспанія	3,6	30,2
Чеська Республіка	2,7	38,7
Угорщина	2,8	31,5
Великобританія	0,9	23,4
Кіпр	2,7	19,2
ЄС-27	2,1	27,1
Україна	9	32,2
Джерело: Центральне розвідувальне управління: Довідник по країнах світу (www.cia.gov)		
*орієнтовно		

Зростання економіки за рік, %

Країна	2007	2008
Бельгія	2,8	1,4
Болгарія	6,2	6,2
Данія	1,7	1
Німеччина	2,5	1,85
Естонія	6,3	-1,5
ЄС-27	4,6	2,4
Фінляндія	4,5	2,5
Франція	2,2	0,8
Греція	4	3,2
Ірландія	6	-1,8
Італія	1,5	-0,1
Латвія	10,3	-0,9
Литва	8,9	3,8
Люксембург	4,5	2,3
Мальта	3,7	2,8
Нідерланди	3,5	2,3
Австрія	3,1	2
Польща	6,6	5,2
Португалія	1,9	0,6
Румунія	6	8,6
Швеція	2,7	1,2
Словаччина	10,4	7,4
Словенія	6,1	4,3
Іспанія	3,7	1,4
Чеська Республіка	6,6	4
Угорщина	1,3	1,9
Великобританія	3	1
Кіпр	4,4	3,4
ЄС-27	4,8	2,5
Україна	7,6	6,4
Джерело: Міжнародний валютний фонд: www.imf.org/external/data		

Темпи інфляції, %

Країна	2007-2008
Латвія	15,6
Болгарія	12,3
Литва	11,1
Естонія	10,8
Румунія	7,9
Чеська Республіка	6,5
Угорщина	6,4
Словенія	5,9
Кіпр	4,5
Бельгія	4,5
Мальта	4,5
Греція	4,4
Іспанія	4,4
Люксембург	4,4
Польща	4,3
Словаччина	3,8
Фінляндія	3,8
Данія	3,6
Великобританія	3,5
Італія	3,5
Австрія	3,4
Швеція	3,4
Ірландія	3,3
Франція	3,3
Німеччина	2,9
Португалія	2,8
Нідерланди	2,2
ЄС-27	5,44
Україна	22,3
<p>Джерело: Статистичне відомство Європейських спільнот: http://err.eurostat.ec.europa.eu Держкомстат України: http://www.ukrstat.gov.ua/</p>	

**Зовнішня торгівля (товари)
2007, млрд. €,**

Країна	Імпорт	Експорт	Баланс
Бельгія	301,74	315,52	13,78
Болгарія	21,86	13,51	-8,35
Данія	71,91	74,9	2,99
Німеччина	769,78	964,04	194,26
Естонія	11,43	8,04	-3,39
Фінляндія	59,62	65,69	6,07
Франція	452,01	402,69	-49,32
Греція	55,63	17,21	-38,43
Великобританія	454,5	320,39	-134,12
Ірландія	61,16	88,69	27,52
Італія	368,08	358,63	-9,45
Латвія	11,18	6,06	-5,12
Литва	17,81	12,51	-5,3
Люксембург	20,02	16,37	-3,65
Мальта	3,18	2,13	-1,05
Нідерланди	359,44	401,86	42,42
Австрія	118,96	119,39	0,43
Польща	120,91	102,26	-18,65
Португалія	57,06	37,59	-19,47
Румунія	50,98	29,4	-21,58
Швеція	110,42	123,38	12,95
Словаччина	43,94	42,45	-1,49
Словенія	23,03	21,96	-1,06
Іспанія	284,06	184,82	-99,24
Чеська Республіка	86,22	89,38	3,16
Угорщина	69,73	69,61	-0,12
Кіпр	6,29	1,02	-5,27
ЄС-27	1433,83	1241,42	-192,41
Україна	43,96	35,68	-8,28

Джерело: Статистичне відомство
Європейських спільнот:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
Зовнішньоторгівельна палата Німеччини:
www.ahk.de

Прямі іноземні інвестиції

Чисті надходження, млрд. US\$, 2006

1.	Великобританія	139,745
2.	Люксембург	126,459
3.	Франція	81,045
4.	Бельгія	61,99
5.	Німеччина	43,41
6.	Італія	38,883
7.	Швеція	27,299
8.	Іспанія	20,167
9.	Польща	19,198
10.	Румунія	11,394
11.	Португалія	7,366
12.	Нідерланди	7,197
13.	Угорщина	6,098
14.	Чеська Республіка	6,021
15.	Греція	5,401
16.	Фінляндія	5,311
17.	Болгарія	5,172
18.	Словаччина	4,165
19.	Данія	3,343
20.	Литва	1,812
21.	Мальта	1,789
22.	Латвія	1,664
23.	Естонія	1,6
24.	Кіпр	1,528
25.	Словенія	0,649
26.	Австрія	0,157
27.	Ірландія	-0,882
	ЄС-27	627,981
	Україна	5,604

Джерело: Світовий банк:
www.worldbank.org/data

Зовнішня заборгованість, млрд. US\$ (30.06.2007)

1.	Великобританія	10450
2.	Німеччина	4489
3.	Франція	4396
4.	Нідерланди	2277
5.	Ірландія	1841
6.	Бельгія	1313
7.	Іспанія	1084
8.	Італія *	996,3
9.	Австрія	752,5
10.	Швеція	598,2
11.	Данія	492,6
12.	Португалія *	461,2
13.	Фінляндія	271,2
14.	Польща *	169,8
15.	Угорщина *	125,9
16.	Греція *	86,7
17.	Чеська Республіка *	74,7
18.	Румунія *	74,5
19.	Словенія	40,4
20.	Словаччина *	36,6
21.	Болгарія	34,9
22.	Латвія *	33,5
23.	Литва *	27,2
24.	Кіпр *	27
25.	Естонія	24,8
26.	Мальта	0,2
27.	Люксембург	Дані відсутні
	Україна	69

Джерело: Центральне розвідувальне управління: Довідник по країнах світу (www.cia.gov)

* 31. 12.2007

Глобальна конкурентоспроможність, 2008 р.

Світ. рейтинг	Країна
5.	Люксембург
6.	Данія
9.	Швеція
10.	Нідерланди
12.	Ірландія
14.	Австрія
15.	Фінляндія
16.	Німеччина
21.	Великобританія
22.	Естонія
23.	Бельгія
24.	Франція
28.	Чеська Республіка
30.	Словаччина
32.	Словенія
33.	Іспанія
36.	Литва
37.	Португалія
38.	Угорщина
39.	Болгарія
42.	Греція
44.	Польща
45.	Румунія
46.	Італія
Дані відсутні	Латвія
Дані відсутні	Мальта
Дані відсутні	Кіпр
54.	Україна
<p>Джерело: Міжнародний інститут розвитку менеджменту: Річний довідник конкурентоспроможності країн світу (www.imd.ch)</p>	

Найбільші підприємства Європи

Світ. рейтинг	Назва	Країна	Млрд. US\$	Галузь
3.	Royal Dutch Shell Group	GB/NL	306,7	Нафта
4.	BP	GB	267,6	Нафта
7.	Daimler Chrysler	D	186,1	Автовиробництво
12.	Total Fina Elf	FR	152,4	Нафта
13.	ING Group	NL	138,2	Банк
15.	AXA	FR	129,8	Страховання
16.	Allianz	D	121,4	Страховання
17.	Volkswagen	D	118,4	Автовиробництво
18.	Fortis	NL	112,4	Банк
19.	Crédit Agricole Group	FR	110,8	Банк
21.	Assicurazioni Generali	IT	101,4	Страховання
22.	Siemens	D	100,1	Технології
25.	Carrefour	FR	94,5	Роздр. торгівля
26.	HSBC Holdings	UK	93,5	Банк
27.	Avia	UK	92,6	Нафта
27.	ENI	IT	92,6	Нафта, енергія
34.	BNP Pribas	FR	85,7	Банк

Джерело: Кишеньковий довідник "Pocket World in Figures". 2008 р.

Найбільші підприємства в Центральній та Східній Європі (без Росії)

Світ. Рейтинг	Назва	Країна	Оборот млн. US\$	Галузь
1.	PKN Orlen	Польща	17 782	Нафта / газ
2.	MOL	Угорщина	14 925	Нафта / газ
3.	Škoda Auto	Чехія	9 661	Автовиробництво
4.	Нафтогаз	Україна	8 030	Нафта / газ
5.	ČEZ	Чехія	7 084	Постачання
6.	Volkswagen Slovakia	Словаччина	6 873	Автовиробництво
26.	УкрГазЕнерго	Україна	3 463	Нафта / газ
36.	Криворіжсталь	Україна	2 976	Сталь
37.	Маріупольський металургій- ний комбінат ім. Ілліча	Україна	2 975	Сталь
38.	Polskie Koleje Państwowe	Польща	2 974	Залізниця
42.	Укртатнафта	Україна	2 839	Нафта / газ
49.	Азовсталь	Україна	2 588	Сталь
54.	ЗАО "ЛіНІК"	Україна	2 484	Нафта / газ
58.	TNK-BP Commerce	Україна	2 392	Нафта / газ
86.	Київстар	Україна	1 816	Телекомунікації

Інтернет-ресурси щодо відносин Україна – ЄС

Мова

Портал Європейського Союзу http://europa.eu/index_en.htm	англ.
Інституції ЄС	
Європейська Комісія http://ec.europa.eu/	англ.
Рада Європейського Союзу http://www.consilium.europa.eu/	англ.
Європейський Парламент http://www.europarl.europa.eu/	англ.
Європейська Рада http://europa.eu/european-council/	англ.
Суд Європейських спільнот http://curia.europa.eu	англ.
Рада Європи http://www.coe.int/	рос., англ.
Європейський суд із прав людини http://www.echr.coe.int/echr	англ.
Європейські угоди http://europa.eu/abc/treaties/	англ.
Сторінки щодо зовнішньої та безпекової політики ЄС	
Діяльність у галузі зовнішньої та безпекової політики http://europa.eu/pol/cfsp/	англ.
Генеральна дирекція зовнішніх відносин RELEX http://ec.europa.eu/external_relations/	англ.
Європейська політика безпеки та оборони http://www.consilium.europa.eu/showPage.asp?lang=en&id=261&mode=g&name	англ.
Європейський інструмент із демократії та прав людини EIDHR http://ec.europa.eu/europeaid/where/worldwide/eidhr/	англ.
Місія Євросоюзу з надання прикордонної допомоги EUBAM http://www.eubam.org/	укр., англ., рос.

ЕС і Україна	
Представництво Європейської Комісії в Україні http://www.delukr.ec.europa.eu/	укр., англ.
Інформація щодо специфіки відносин ЄС — Україна http://ec.europa.eu/external_relations/ukraine	англ.
Угоди між Україною та ЄС http://www.delukr.ec.europa.eu/page2803.html	укр., англ.
Європейська політика сусідства http://ec.europa.eu/world/enp/	англ.
Чорноморська синергія http://ec.europa.eu/external_relations/blacksea	англ.
Східне партнерство http://ec.europa.eu/external_relations/eastern/	англ.
Україна та ЄС	
Веб-сторінка Уряду України з питань європейської інтеграції http://www.kmu.gov.ua/control/en/publish/article?&art_id=10258762&cat_id=32674	укр., рос., англ.
Веб-сторінка МЗС України з питань європейської інтеграції http://www.mfa.gov.ua/	укр., англ.
Комітет з питань європейської інтеграції Верховної Ради України http://comeuroint.rada.gov.ua/komevrouint/control/uk/index	укр., англ.
Статистика	
Статистичне відомство Європейських спільнот http://epp.eurostat.ec.europa.eu/	англ.
Державний комітет статистики України http://www.ukrstat.gov.ua/	укр., рос., англ.

